FRITT Premium Gives bort med kupong och omslag
ROYAL CROWN SOAP
Sänd efter fri Katalog. 654 Main St., Winnipeg.

SVENSKA CANADA-TIDNINGEN HAS THE LARGEST CIRCULATION OF ANY SWEDISH NEWSPAPER IN CANADA

Svenska Canada-Tidningen

The Swedish Canada News

ROYAL CROWN SOAP
Sänd efter fri Katalog. Main St., Winnipeg.
FRITT Premium Gives bort med kupong och omslag

ÅRG. (YEAR) 28. LÖSNUMMER 5 CENTS. WINNIPEG, MANITOBA, TORSDAGEN DEN 5 MARS 1920. LÖSNUMMER 5 CENTS. No. 10.

WILSON OCH VÄRLDSFREDEN

DE FJORTON PUNKTERNAS ÖDE.

INTRESSANTA REFLEXIONER.

Flera olika meningar göra sig för närvarande gällande angående lösningen av världsfredens problem. Förra veckan presenterade vi en artikel, som i mångt och mycket framhåller den negativa sidan. Nu vilja vi visa vad vissa representanter för den possitiva sidan hava att säga. "Dagens Nyheter" från Stockholm gör följande intressanta reflexioner:

Det kunde förutses att i denna kampanj president Wilsons personliga insats för folkförbundets bildande även skulle bli föremål för en mycket överlägsen behandling. Wilson har en gång varit alla tyskars och alla tysk-vänners stora hopp. Förtjusningen för honom betecknade det ena ytterläget av en pendelsvängning som åt andra sidan nådde ända till det djupaste hat och förakt för vad man betraktade som de amerikanska affärsmatadorenas hycklande och salvelsefulla tjänare. Det var på den tid general Ludendorff var böjd för en försoningsfred med ett rikligt tyskt krigsbyte. Och bakom honom stod den överväldigande majoriteten av tyska folket och den tyska andens förespråkare i det neutrala utlandet. Då de militära nederlagen på sommaren och hösten 1918 störtade Ludendorff, efterträddes han som Tysklands skyddshelgon omedelbart av president Wilson. Det är möjligt att Wilson med sin optimism och med sin bristfälliga kännedom om europeiska förhållanden trodde på uppriktigheten i denna omvändelse och beredde sig att öppna famnen för den förlorade sonen. Säkert är att hans europeiska allierade i c k e gjorde det. Ludendorff—Wilson syntes dem vara en alltför våldsam antites: de ansågo att det måste ligga en beräkning där bakom och stärktes i sin uppfattning då de vildaste alltyska svärdslukarna stodo i alla gathörn och gjorde förbrödringsfredens korstecken. Västmakterna hade accepterat den amerikanska presidentens fjorton punkter utan att, lika litet som någon annan, ha tänkt sig in i konsekvenserna av deras tillämpning. Den enda av de europeiska stormakterna som vid vapenstilleståndet omfattade de fjorton punkterna med liv och själ var Tyskland: för Tyskland betyder det Wilsonska programmet att man kunde komma relativt helskinnad undan efter det misslyckade angreppet på Europa och på den internationella rättsordningen Amerika, som endast fått förhållandevis obetydliga skrämor i kampen, hade ingenting emot att Tyskland räddade sig undan, då Atlanten ligger som en skyddande löpgrav mellan de båda länderna hade Wilson icke häller någon tanke på särskilda garantier mot ett eventuellt nytt angrepp från Tysklands sida. Tack vare dessa omständigheter kunde Wilson på fredskonferensen utan hämmande band gå fram för en uppgörelse som icke räknade med segrare och besegrade och som icke tog hänsyn till gunstlingar.

Han misslyckades som bekant. I åtskilliga stycken och han har fått höra många hårda ord både från dem som hans förkunnelse kommit att hoppas på en ny dag och från dem som i Wilsonprogrammet endast sågo en livräddningsbåt som skulle hjälpa Tyskland ur sjönöden. Men vill man ur allmänna och objektiva synpunkter bedöma Wilsons insats för befästande av världsfreden så lär det böra erkännas att hans ehuru blott partielit realiserade intentioner utgöra en livsgärning som bildar epok.

Då Wilson inför anblicken av det krigsförödda Europa ville bli världsfredens återställare hade han att lösa en trefaldig uppgift. Den första gällde nedbrytandet av det tyska kejsardömet. Den måste lösas rastlöst, om Wilson över huvud skulle kunna tänka på att tala högt om sina fjorton punkter. Vad han uträttat på detta område tyckes redan ligga långt till baka i tiden och däri har man väl att söka anledningen till att man nu så gärna glömmer den bragd han utfört då han förmådde det amerikanska folket att med brytande av sekelgammal tradition uppträda som krigförande part på den europeiska kontinenten. Då de amerikanska arméerna voro färdiga att sätta in den avgörande stöten stodo tyskarna framför Paris och nådde med ett dominerande inflytande från Bottenhavet ända till Persiska viken. Icke minst i Sverge borde han ha förutsättningar att uppskatta fördelen av att denna jättepyramid av makt och våld sprängts i stycken. Förtjänsten är Wilsons och om han aldrig uträttat mera än detta skulle hans minne leva mycket länge, icke minst bland de små nationerna, som varit hänvisade till att dra sig fram i Tysklands omedelbara närhet.

Icke underligt att Wilson efter denna glänsande prestation kom till Europa omstrålad av en gloria som ingen statsman före honom. Den makt han ägt över sina allierade så länge de för sin räddning voro hänvisade till hans hjälp stod inte längre till hans förfogande då han satte sig ned vid konferensbordet i Paris — han var hänvisad till övertalning, och resultatet blev en i flera avseenden betänklig kompromiss mellan hans egen ståndpunkt och de idéer som representerades av det gamla systemets män, främst Clemenceau. Inför Lloyd Georges och Clemenceaus non possumus var han maktlös, först och främst därför att det inte fanns någon mänsklig möjlighet att tvinga dem längre än de själva önskade. Den nu ivrigt citerade finansexperten Keynes tror sig kunna peka på en annan orsak till Wilsons svårigheter med de europeiska konferensdeltagarna: Wilson var illa skickad för "rådskammarens manövrer." Men han uppnådde i alla fall att göra fredsvillkoren moderatare än de skulle blivit utan hans medverkan. Att han som Keynes antyder skulle vunnit mera, om han varit en förslagnare intrigör, får väl anses ganska ovisst.

Denna andra del av Wilsons uppgift som världsfredens återställare motsvarar ingalunda de förhoppningar varmed han kom till Europa för att uppgöra fredsvilkoren. Då den interparlamentariska gruppen föreslagit Wilson som kandidat till ett fredspris är det ju häller på de egentliga fredsvillkoren man tänkt — Wilsons insats på detta område är mindre lätt gripbar: den har varit övervägande negativ, men därför icke mindre betydelsefull; endast kortsyntheten eller den partipolitiska agitationen är kavat nog att söka bagatellisera den. Den centrala delen i det Wilsonska programmet gällde emellertid nationernas förbund och denna stora tanke är nu verklighet.

Den interparlamentariska gruppen framhåller med rätta den fundamentala betydelsen av att förbundsförfattningen bildar en integrerande del av själva fredsakten. I Schweiz, där man har ett utvecklat sinne för det internationella livets realiteter har man också insett detta och med tillfredsställelse konstaterat den för de krigförande förpliktande natur som förbundsförfattningen därigenom erhåller. Att från början ge förbundsakten denna bjudande karaktär — denna statsmannatanke var Wilsons och han satte också in hela sin energi på att genomföra den.

Att förbundsförfattningen i övrigt behöver revideras i mera än ett avseende har veterligen ingen människa bestritt. Vilka fördelar folkförbundet ändå redan i sin nuvarande form erbjuder för befästande av världsfreden visar den ställning två av Europas internationellt mest högstående småstater Schweiz och Holland, intaga till inbjudningen att inträda i förbundet. Den holländska regeringen framhåller att ett land med Hollands ärorika traditioner på folkrättens område har skyldighet att ingå i nationernas förbund för att inom detsamma verka för den internationella rättsordningens tryggande. De schweiziska förbundsmyndigheterna ha samma uppfattning beträffande sitt lands ställning och äro beredda att för inträdet i nationernas förbund göra vittgående modifikationer i sin av ålder följda neutralitetspolitik. Ingen ansvarskännande politiker döljer för sig den ovisshet och de svårigheter som äro förenade med det internationella uppbyggnadsarbete som nu skall börja i nationernas förbund. Men det är den svenska högerpressen förbehållet att driva den meningen att Sverge som har ett i geografiskt avsevärt tryggare läge än Schweiz och Holland, borde av fruktan hålla sig fjärran från samarbetet med Europas ledande nationer och i stället söka sin säkerhet genom att internationellt ställa sig i samma klass som Tyskland. Bevisföringen är icke lätt och har hittills huvudsakligen bestått i angrepp på de allierades fredsvilkor för Tyskland och Österrike och i en nedsättande kritik av Wilsons personliga insats för realiserandet av sitt fredsprogram. Denna rikoschetteringseld lär nog ha ganska små utsikter att sätta in någon fullträff i nationernas förbund.

Notabelt dödsfall.

Konteramiral Robert E. Peary avled den 20 dennes i Washington D. C., av perniciös blodbrist, varav han lidit under senaste två åren. Icke färre än 35 olika gånger har friskt blod överförts till hans ådror, men det har icke hjälpt.

Den avlidne var en av sin samtids bäst och vidast kända upptäcktsresande. Världsrykte vann han, som tidningens läsare nog erinra sig, 1909, då han lyckades uppnå nordpolen. Som ekant gjorde den beryktade dr Cook honom äran stridig, men den vetenskapliga världen förkastade efter hand alla Cooks anspråk på upptäckarära och tilldelade Peary den som sig borde.

Han var född den 6 maj 1858, således vid sin död nära 62 år gammal. Han utbildade sig till civilingenjör och ingick som sådan i amerikanska flottans tjänst. Han kom tidigt att intressera sig för artisk forskning, och 34 år sedan företog han sin första färd till artiska trakter, varvid han gjorde flera viktiga upptäckter på Grönland. Han gjorde senare flera upptäcktsresor, i syfte att om möjligt nå nordpolen, men lyckades ej förr än den 6 april 1909.

Han tillerkändes konteramirals rang och vart offentligt tackad i en kongress-resolution. Han har utgivit en högst intressant skildring av sin upptäckarbragd.

SVERIGESNYTT.

Regeringsprospekt.

I ett den 18 febr. daterat telegram till Chicago Daily News från dess korrespondent i Stockholm heter det att ministärens avgång kunde väntas inom en vecka. Orsaken till krisen anges vara, att en stark schims uppstått mellan socialdemokraterna och liberalerna på grund av åsiktsskiljaktigheter beträffande skattereformer. Socialdemokraterna syfta till att pålägga jorden ökade skatter, medan de liberala anse, att jorden är redan tillräckligt skattebetungad.

Hjalmar Branting förklarar, att den begärda skattereformen måste genom drivas, eljest kunna socialdemokraterna icke längre samarbeta med liberalerna. Den sittande regeringen är ju faktiskt en koalitionsministär. Branting lät rent ut förstå, att om ej regeringen vore villig att genomdriva reformen borde den avgå, då socialdemokraterna ensamma åtoge sig att genomdriva reformen.

Att en kris varit under uppsegling har man haft klart för sig en lång tid. Det har förvänat mer än en att ett samarbete mellan liberaler och socialdemokrater kunnat ske så länge. Det torde få tillskrivas Brantings inflytande som ledare, att en brytning ej skett tidigare.

Utrikesdepartementet meddelar, att i ledande kretsar man dock anser osannolikt att något definitivt steg till ombildning av ministären kommer att tagas, förrän riksdagen prövat frågan om Sveriges inträde i Nationernas förbund.

Om Edénska ministären avgår lider det intet tvivel att ej socialdemokraterna komma till makten som det styrande partiet. I riksdagen äro de redan de starkaste vad numerären angår.

Socialdemokraternas strävanden förde huvudsakligen gå ut på nationaliserandet av naturliga tillgångar och industriens socialisering längs konstitutionella linjer. Vänstersocialisterna äro i en minoritet.

Den 18 febr. inlämnades till riksdagen ett regeringsförslag om Sveriges anslutning till nationernas förbund. I regeringsskrivelsen uttryckes missnöje med vissa punkter i förbundets stadgar men man anser dock att ett dylikt förbund är nödvändigt för världens framtid. Det väntas att riksdagen skall med enhällig röst antaga förslaget. Numera är det endast några få ultrakonservativa tidningar, som äro mot Sveriges anslutning.

SENASTE NYTT.

— Canadas parlament öppnades i Ottawa förliden fredag den 27 febr. med all den ståt och prakt, som var vanlig vid sådana tillfällen före kriget. Vid detta tillfälle invigdes även det nya prakthulla parlamentshuset, som blivit uppfört i stället för det gamla, vilket för fyra år sedan blev lågornas rov.

Aldrig har det i Canadas historia, säges det, förekommit något, som överträffat den sceniska prakt, som bevittnades på Parliament Hill förliden fredagsafton. För femtio år sedan, då pionärerna i Canadas parlamentsverksamhet möttes på denna historiska plats, stördes landets fred av ett hemligt irländskt sällskap, som kallades "fenier" och företogo djärva plundringståg.

I dag finna vi Canada på tröskeln av en ny tidsperiod. Triumferande har landet genomgått världskrigets skärseld, och dess statsmän mötas i ett nytt lagstiftande hem, "värdigt det folk, vars nationella liv det skall tjäna."

Kung George i England hade sänt ett gratulationstelegram till parlamentet med anledning av det fullbordade nya parlamentshuset. Den tjänstgörande premierministern under sir Robert Bordens vacation är Sir George Foster. Han höll ett vackert tal med anledning av telegrammet och tillfället och relaterade därvid en hel del historiska episoder.

— Canadas premierminister Sir Robert Borden anlände till New York med ångaren Carmania förliden måndag den 1 mars från sitt besök i London. Två canadiska representanter Hon. J. D. Reid och Hon. J. A. Calder mötte honom i New York för att ordna om politiska angelägenheter. Det väntas att de vid sin återkomst skola hava viktiga meddelanden att framlägga för parlamentet i Ottawa. Lady Borden har rest till New York för att möta sin man. Tillsammans skulle de på tisdagen avresa från New York med White Sulphur Springs, West Va., till mål.

Kvinnornas rösträtt i U. S. A.

Kvinnorösträttsamendmentet till landets konstitution har ratifierats av 32 stater och 2 stater till — Oklahoma och West Virginia — väntas komma att följa exemplet snart. Men 36 stater behövas. Det beror på vad Connecticut, Vermont och Washington göra. I de två sistnämda staterna anses det en avgjord sak, att amendmentet vinner, men det är icke så säkert i Connecticut.

EN ALLVARLIG KRIS.

Av prof. Scott Nearing.

Förenta Staternas ekonomiska maskineri konfronteras av en kris av den allra allvarligaste karaktär. Nationens industriella liv är så organiserat, att en del av de industriella produkterna — i allmänhet kallad "surplus" (överskott) — måste försäljas utom den industriella area, i vilken den är skapad. Detta sker genom det faktum, att arbetaren är betald mindre i lön, än han skapar i produkt. Tills helt nyligen överfördes det befintliga överskottet i landet till mindre utvecklade delar i söder och väster och i de nya industrier, som organiserades.

Det finns ännu en stor efterfrågan på nytt kapital inom Förenta Staterna, men denna fordran är icke tillräcklig för förbrukning av allt det överskott, som söker placering. Följaktligen måste en del av överskottet placeras utomlands.

Under krigsperioden bevittnade vi utvecklingen av en betydande handel med Europa, och Europa mottog, i form av lån och privata handelslån närmare $15,000,000,000 av Amerikas överskott.

Nu har en tid kommit, då folket i Europa varken kan mottaga varor eller lånen vårt överskott. Förenta Staterna har sänt till Europa mycket mer, än Europa har sänt till Förenta Staterna. Under år 1919 var balansen omkring $4,000,000,000. Det betyder, att som ett resultat av 19 månaders handel, äro kapitalisterna i Europa skyldiga kapitalisterna i Förenta Staterna fyra tusen miljoner dollars för det årets handel endast. Om denna process skulle fortsätta under fem år, skulle Europas skuld till Amerika bli $35,000,0000,000 i stället för de nuvarande $15,000,000,000.

Men detta förhållande kan inte fortsätta. Betalning göres för internationell försäljning av varor, icke genom att sända penningar från ett land till ett annat, utan genom sändning av andra varor. En räkning för varor motsvarar en annan räkning för varor, ganska lika som bank-check mot bank-check. Det antalet varor icke balancera, sändes ibland guld för att utjämna skillnaden.

Det finns ingen möjlighet att betala den nuvarande handelsbalansen medelst guld: först, emedan det icke finns nog guld i världen i rörelse att göra det, och för det andra därför, att våra bankerier våga icke koncentrera all världens guld i Förenta Staterna. Därför måste räkningen betalas genom varor.

Men Europa kan icke för närvarande tillverka och exportera nog varor för att gottgöra denna ogynnsamma handelsbalans.

Därför är fordran på europeiska pengar för export till Förenta Staterna ganska stor och en dollar i amerikanska pengar köper mera än den normala kursen på europeiska mynt. Den europeiska köpmannen, som önskar köpa varor i Förenta Staterna, måste betala 9 francs för en dollars värde av varor i stället för under normala förhållanden 5 francs. Detta pris blir så högt för honom, att han tvingas inhibera vidare inköp, till dess växel-handeln är mera gynnsam. Detta betyder en minskning av exporten från Förenta Staterna.

Minskad exportering betyder minskad efterfrågan på varor, och minskad efterfrågan betyder minskad produktion; minskad produktion betyder en minskad efterfrågan på arbetskraft; arbetslöshet; minskad köpstyrka; den gamla cirkelgången, som leder till dåliga tider.

Redan nu utvecklar sig situationen. Exporten minskas; arbetslösheten ökas. Vid tiden för den politiska kampanjen, ja, innan dess startande, kommer man att vända sig till det gamla parti-medicinskåpet med dess sövningsmedel och gifter garanterande fördunkling av ögon och förlamning av sinnen, tills krisen är över. — "The Federated Press".

Mördad av sin väninna.

För någon tid sedan blev en ung rysk baronessa Sobolev, som för c:a ett år sedan flydde från Soviet-Ryssland, anträffad mördad i sitt hem i Warschau. Av polisundersökningen framgick att baronessan blivit kvävd, under det hon låg i sin säng och man gissade först på att ett lustmord förelåg.

Nu har det emellertid visat sig att baronessan blivit mördad av sin väninna en yngre dam, som på sin tid var hovdam hos änkekejsarinnan Dagmar. De båda damerna bodde tillsammans, och den förutvarande hovdamen har tydligen uteslutande mördat sin väninna för att kunna bestjäla henne. I alla händelser påstår Warschaupolisen, att baronessan Sololev ägde en mängd dyrbara smycken och juveler samt över 200,000 kronor i reda pengar, samt att både smyckena och pengarna äro försvunna.

Möderskan tros ha flytt antingen till Tyskland eller Soviet-Ryssland.

Katekesplugget avskaffas

Den stora omläggningen av Sveriges folkskoleundervisning enligt modernare riktlinjer blir inom kort verklighet. Regeringens beslut ligger klart. Endast justeringen återstår. Ett av de områden, där den nya undervisningsplanen kanske kommer att bli mest revolutionerande, är kristendomsundervisningen. Katekes- och biblisk historieplugget skall helt avskaffas, och religionsundervisningen skall vara historisk.

KOOPERATIVT ARBETE

IDEEN HAR GAMLA ANOR.

EN REVY.

Att någonting liknande rådsidén föresvävat vissa länders arbetarerörelse redan för ett sekel sedan framgår otvetydligt av vissa företeelser inom den engelska och den franska arbetarärlden. En sådan betydande man och socail tänkare som Robert Owen sökte förnämligast förverkliga den kooperativ prägel. Det kooperativa och re-system. De första engelska stora arbetareorganisationer, som Owens verksamhet och initiativ kallade till liv, buro även en genomgående kooperativ prägel Det kooperativa och det fackliga elementet i arbetarnas strävande att förbättra sitt livsläge bildade en enhet, som syntes länge fast sammangjuten med proletärisk tankegång. Först långt senare utkristalliserades som skilda begrepp "cooperativa och trade union." Så länge de hölos samman, bevarade den engelska arbetarrerörelsen ett revolutionärt enhetsdrag; ju mer de skildes åt altmer flöt även denna rörelse fram i en bred, men lugn och jämn ström utan några den kapitalistiska samhällsbyggnaden farligt hotande forsar.

Samma iakttagelse göra vi på fransk mark ända in i förra seklets senare hälft. Ännu in i 1848 årsrevolution är det svårt att avgöra om de franska arbetareorganisationerna voro mer fackliga än kooperativa eller mer kooperativa än fackliga; att de vid denna tidpunkt voro revolutionära behöver knappt sägas. I en svensk roman från denna tid av signaturen "Onkel Adam" visar sig en stark påverkan av de västeuropeiska kooperationsidéerna, som bildade huvudinnehållet i tidens socialism och även i dess kommunism. I dem framträdde den primiära enhetligheten hos utopister, charister i deras uppfattning av de sociala problem. All proletärisk aktion betraktades under helhetens synvinkel och följaktligen blev begreppet kooperation, ekonomisk samverkan rätt så vittomfattande och sträckande sig långt bortom det jämförelsevis snäva område, som numera plägar innefattas under termen kooperation.

Att så var fallet framgår även av den moderna klasskampssocialismens äldre terminologi. Marx och Engels stodo under inflytande av den engelska arbetareorganisationens på 1820 och 1830-talen ännu fasta sammanfogning av de kooperativa och fackliga beståndsdelarna. I inauguralingressen till den första Internationalens statuter — altså så sent som på 1860-talet — talas om arbetets förvandling till kooperativt arbete, varmed ju uppenbarligen åsyftas samhälleligt eller samfällt arbete. I samma årtiondes Tyskland var det även väsentligt kooperativa idéer, som gingo igen i Lasalle's verksamhet, skrifter och proklamationer. Intet tvivel kan således råda om, att det kooperativa arbetet betraktades som ett grundlag för produktion och utbyte i direkt, ofta intresserevolutionärt betonad motsättning mot kapitalistiskt lönearbete, kapitalistisk exploatering och konkurrens. Kooperation i denna betydelse var nära nog inbegreppet av proletärisk ekonomisk maktsträvan och barriären mot massornas fortgående utarmning.

Hålla vi detta för ögonen, så uppdaga vi även den traditions och oemotståndliga nödvändighets tråd, som förenar dessa äldre tiders upfattning med nutidens kollektiv-kooperativa strävanden i de spontant framväxande arbetarråden, som gro och skjuta vid första socialrevolutionära temperaturväxling. Det är alltjämt helhets- och enhetstanken, som icke låter sig avvisas, som ständigt går igen, sökande sig nya uttryck och former, men alltjämt bevarande sin medryckande kraft och sitt väsentliga innehåll.

Jämförelserna med äldre tider skola säkerligen bli allt klarare och alltmer övertygande ju längre stegets snabba gång för oss vidare framåt. Det kooperativa arbetets idé lyfter sig upp på ett högre, allt mäktigare plan. Det är också det nivellerade, verkligt demokratiska arbetets idé, som skiljer ut det kapitalistiska maktprivilegiet den enligt lagarna enda faktiska "rättsgrunden" för social olikställighet från en produktion, som ej längre tål vid en vertikal-fedoal organisation. Det sant demokratiska arbetet är socialkooperativt och kan icke trivas vid sidan av ett maktförhållande, som kapitalismen ärvde från den gamla feodaladeln och utbildade till ett nytt system av exploatering och förtryck. — C. N. C.

SNÖSTORM I NORGE.

Under de tre sista dagarna i januari rasade över Norges sydligare delar en snöstorm, vars like man ej ofta fått skåda ute på landet ägde svåra rubbningar i trafiken rum. Inom Smaalenene var från den 29 all samfärdsel avstanpad under tre, fyra dagar. Snödrivorna lågo 10—12 fot höga och voro hårt packade. I desa drivor körde tågen fast och kunde icke taga sig loss. På ett ställe vart tåget nästan fullkomligt översnöat innan man lyckades få hjälp.

Längs Jarlsbergsbanan låg snön så högt att den gick över banvaktstugorna. All trafik var avstannad.

Utmed kusten tycks stormen ha urartat till ren orkan. I Haugesund sletos taken av husen och mindre stabila byggnader kastades över ända. T. o. m. ett trevåningshus ödelades fullständigt av stormen. Även i Bergen var stormens härjningar svåra. I somliga kvarter fanns icke ett enda oskadatt hus.

Arendals förbindelse med yttervärlden var avskuren under flera dagar emedan telefon- och telegraflinjerna förstördes av stormen. Staden vart t. o. m. utan belysning, emedan ledningarna förstörts.

Kristiania har sluppit något så när undan men snömassorna ha varit oerhörda. När snöplogen röjt väg om morgonen var det innan middagen igenfyllt. I utkanternas villakvarter fick man beskedligt hålla sig hemma ifall man inte var skidlöpare.

Man har ännu icke fullständigt reda på all skada som stormen åstadkommit. Hur många fartyg som förlist på kusten vet man ej. Redan den 26 jan. när "Stavangerfjord" ankom till Bergen var stormen så svår att lotsarna förmådde ej taga sig ut till ångaren.

Senare meddelas att en våldsam storm rasat även i övre Norrland. På linjen Umeå— Sundsvall ha omkring 300 telefonstolpar vräkts omkull av stormen. Under ett par dagar var all telefonförbindelse från Umeå och norrut omöjliggjord. På järnvägslinjen Boden— Luleå fastnade nedgående persontåget i en snödriva så att hjälptåg måste rekvireras från Luleå.

En märklig uppfinning.

Doktorerna Lorman och Comandon, två franska vetenskapsmän, ha i dagarna fullständigat en apparat, vilken i sig förenar Röntgentstråle- och biografbild-kamerornas egenskaper Bilder av en människas eller ett djurs inre kunna därigenom återspeglas på duken. Man kan se hjärtats, lungornas och matsmältningsorganens verksamhet tydligt återgivna. De flesta experiment hittills ha gjorts med stora hundar.

ORON I STATERNA.

I början av förra veckan spred sig från Chicago ut över landet ett rykte att gruvarbetarna (till största delen italienare) i Iron county, Mich., idkade lönbränning samt handlade med och konsumerade väldiga kvantiteter av rusgivande drycker. Ryktet viste vidare berätta, att states attorney M. S. MsDonough, polischefen i Iron River och andra rättvisans hantlangare på platsen höllo lönbrännarna om ryggen, trotsade regeringens ämbetsmän och hade arresterat en av dessa, Leo J. Grove, samt fråntagit honom hans av regeringen utfärdade fullmakt, förklarande att regeringen ingen makt och ingen rätt hade att ingripa i händelsernas gång i Iron county. Dagpressen i Chicago och andra större städer målade tillståndet i gruvdistriktet i mörka färger. Arbetarna äro beväpnade och hota sätta sig till motvärn mot regeringens ingripande och truppers anländande till platsen, hette det. Chefen för förbudsrörelsens centrala division, major A. V. Dalrymple i Chicago, har begivit sig med en skara rättstjänare till distriktet för att straffa de revolutionära, ljög man vidare.

Men redan på tisdagen slog präsen om o. talade om att folket i Iron county var laglydigt och — fegt, att det hävade för soldaterna som sagts skulle komma dit och beskjuta hemmen. Vinet tömdes ut i backar och gropar, vita flaggor vajade från de gamla fallfärdiga kåkarna och folket var lamslaget av skräck. Ingen revolution var i görningen. Ingen uppstudsighet mot regeringen och förbudslagen kunde spåras. States attorney McDonough hade ej förgripit sig på regeringen ämbetsmän och hade ej bistått lönbrännarna. Med ett ord sagt, Iron county, som på måndagen utmålades i hemska färger, var idylliskt, laglydigt och härligt i tisdags.

— Ett fall i skyn på fem mil inom mindre än två minuters tid är ett rekord, som major R. W. Schroeder vid U. S. army air service slog den 27 febr. Han hade vid Dayton, Ohio, nått en höjd av 36,029 fot, eller 5,020 fot mer än det föregående världsrekordet var. Termometern på flygmaskinen hade gått ned samma mån som flygaren gått upp; den registrerade 67 grader under zero. Major S. förlorade medvetandet vid den oerhörda höjden; men återvann det i tid för att hinna kontrollera maskinen, så att han kunde landa utan olyckshändelse. Men väl nedkommen förlorade han medvetandet och även synförmågan. Genom lämplig behandling kom han till sans, men det tar en tid innan han kan återfå sin syn. De, som åsågo händelsen, trodde det var en komet eller ett budskap från planeten Mars.

STJÄRNRYMDENS OÄNDLIGHET

DE NYASTE FORSKNINGARNA.

FÖREDRAG AV PROFESSOR S. ARRHENIUS.

Om detta ämne höll Nobelpristagaren prof. S. Arrhenius föredrag i Vetenskapsakademiens hörsal i Stockholm inför fullsatt hus. Föredraget som belystes av ett stort antal skioptionbilder, åhördes med största intressé av de församlade, bland vilka även märktes prins Eugen.

Inledningsvis erinrade tal. om den antika uppfattningen av universums byggnad, där jorden sattes in som centrum i det hela. Med Kopernikus blev världsbilden en annan. Jorden blev degraderad och solen blev medelpunkten. Visserligen sökte Tycho Brahe försvara den gamla läran av den anledningen, att om jorden rörde sig och ej solen, skulle man märka rörelse hos stjärnorna. Med den tidens instrument var det ej heller möjligt att iakttaga stjärnornas parallax, som dessa rörelser kallas.

Först år 1838 lyckades det för första gången att mäta en stjärnas parallax, vilken ej var större än 0,3 sek. — ett oerhört litet värde, beroende därpå, att denna stjärna som visserligen ligger oss närmast ändock befinner sig på ett avstånd av 1 billion nymil. Ehuru det innebar ett stort framsteg att så kunna mäta avståndet till stjärnorna, visadet det sig snart, att man på den vägen ej kunde komma så långt. Det var endast ett fåtal stjärnor, som kunde angivas efter denna nya metod. Man måste söka en annan — en relativ sådan. I och med dess införande har oanade resultat ernåtts.

Den bild av universium, som man genom dylika beräkningar kommit fram till, har utseende av en tillplattad lins, vars diameter har en längd av 5,000 ljusår. Ett ljusår är den vägsträcka, ljuset tillryggalägger under ett år med en hastighet av 30,000 mil i sek. Tjockleken av denna stjärnlins uppskattas till 1/5-del av dess utsträckning.

De nyaste forskningarna inom detta område ha dock givit ett sådant resultat att dessa beräkningar numera måste lämnas. Universium är större än så. De, som gått i spetsen vid dessa nya forskningar, äro amerikanare. Anledningen till att just de kommit främst, beror mest därpå att de arbeta under ett bättre klimat, där det gives större tillfällen till iaktagelser, samt därpå, att de ha till sitt förfogande de bästa instrument, som står att få. Den främste bland dessa är Chapley, som givit ut ett arbete, där han visar, de resultat till vilka han kommit. Hans bok lämnade trycket så sent som i augusti 1919. Han har särskilt studerat stjärnhoparna, vilka äro av tvene slag, öppna och slutna.

Bland de förra stjärnhoparna ligger Plejaderna oss närmast — 220 ljusår från oss. Dessa — de s. k. Sjustjärnorna — visa sig bestå av 230 stycken, när de betraktas i ett teleskop, som avslöjar sådana av t. o. m. 12:e storleken. Chapley fann vid sin undersökning av dessa öppna stjärnhopar, att de äro förlagda närmast Vintergatsplanet, på båda sidor om detsamma. Av de 70 stjärnhopar, som han studerat, lågo 37 söder om mittplanet och 32 norr därom. En hade sitt läge mitt i planet.

De slutna stjärnhoparna iakttagos icke inom denna inre zon; närmast Vintergatan komma de endast på ett avstånd av 6,000 ljusår. Förklaringen till denna anordning tänkte sig Chapley först vara den, att när de slutna stjärnhoparna på sin väg emot Vintergatan komma denna för nära de upplöstes och blevo öppna.

Denna förklaring måste förf. dock lämna och i stället finna orsaken däruti, att det närmast Vintergatan måste existera mörkt stoff, vilket gör det omöjligt för oss att iakttaga dem, när de komma närmare Vintergatan. Helt säkert finnas de där ännu talrikare än i den yttre zonen, där det är klar sikt. Detta är helt visst även förklaringen till att vi endast kunna se spiralnebulosorna i de trakter, som ligga längst från Vintergatans mittplan. Tyngdpunkten för dessa slutna stjärnhopar befinner sig på ett avstånd av 65,000 ljusår ifrån solen.

Till Vintergatan höra även de s. k. Cefaiderna, kolossala stjärnor av oerhört hög temperatur. De små Cefaiderna lysa med en styrka, som är 200 gångers solens. Dessas hastighet i rymden är oerhört stor. En av dem har en hastighet av 196 km. i sek. — alltså närmare 20 mil i sek! De längst avlägsna befinna sig på 20,000 ljusår ifrån oss. Av dessa nya undersökningar framgår att Vintergatans utsträckning måste sättas till en 300,000 ljusår. För 3 år sedan antogs den vara 100:e-delen!! Allting tyder alltså därpå, att ju mer vårt vetande ökas om dessa ting, desto mer blir det klart för oss, att universium ej kan vara annat än oändligt.

Det med spänt intresse åhörda föredraget mottogs med livligt bifall.